

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Apariții ciudate.

E incontestabilă influența ce-o exercită asupra spiritului public al unei societăți, rostul politic al evenimentelor în cari această societate se încheagă și își destășură forțele. Influența ce-o exercită asupra societății noastre situația politică falsă și desordonată în care trăim, prezintă zi de zi simptome tot mai îngrijitoare.

Vieța politică a ultimilor ani a devenit tot mai agitată. În lupta inegală ce purtăm de vreme îndelungată, noi ne-am învățat să pierdem, pe rând, o mulțime din depozitările puterii noastre. Am primit lovituri pe cari nu le puteam înlătura, și am fost condamnați de împrejurări să azistăm, ani dearândul, la un proces de distrugere a mijloacelor de afirmare națională. N'am realizat într'un șir lung de ani nici un câștig; dimpotrivă, a trebuit ca toată forța noastră de rezistență s'o punem în mișcare pentru apărarea celor câștigate odinioară, în vremuri mai prielnice. Negreșit că acest șir de ani răi cu frământarea lor stearpă, cu decepțiile lor neîntrerupte, n'au putut trece fără să lase urme în sufletul nostru. În istoria popoarelor, perioadele de viață politică, lipsite de perspectiva succeselor reale imediate, sunt totdeauna perioade de adâncă sbu-ciumare sufletească, sunt tot atâtea privilegiuri de-a se învedera măsura adevărată a puterii de rezistență de care e capabil un popor.

Cu ce învățământ ne alegem noi pe urma acestei perioade de rezistență politică? Ca o supremă mângăere a acestor zile de nemulțumire ni se impune constatarea, că masele poporului nostru au rămas cu sufletul neatins de vitregia evenimentelor politice. Avem o țărânie sănătoasă, cu multă credință într'un viitor mai bun, cu multă încredere în cuvântul conducătorilor și, mai ales, avem o țărânie cu un nivel moral superior, care e capabilă să distingă nota efemeră din toate făgăduințele cu cari îi cer alipirea soliile pistrițe ale atâtor guverne cari s'au perindat la cârma acestei țări. Din îndemnul ei tradiționale, din învățămintele unor frământări de veacuri, această masă de țărani a ajuns să înțeleagă formula adevărată a luptei noastre politice. Știu acești oameni că, numai dela o premenire a unei stări întregi de lucruri pot aștepta zile mai bune pentru rostul lor; știu că nu târguilele mărunte sunt menite să croiască temelii nouă pentru soarta lor. Sunt învățați cu năcazul, au puterea de-a îndura mult, fără a li se știrbi credința și au tăria morală, din care rezultă o notă sufletească hotărîtoare în viața unui popor: *așteptarea*.

Putem spune aceste cuvinte și despre cărturarii ridicați din acest popor? Despre fruntașii, despre conducătorii maselor? Nu. Zi de zi azistăm la fenomene ciudate cari aruncă lumină asupra mentalității unora din cărturarii noștri. Situația noastră politică actuală, cu nenorocirile ei, aici a tras brazde mai adânci. Nivelul

moral a suferit, sufletele sunt mai tulburi. Desăvârșitul idealism, care trebuie să îndrume în zilele noastre toți pașii unei acțiuni politice, n'a putut cuceri atâtea minți. Dimpotrivă. A prins stăpânire un spirit de indoială chinuitoare, cuminența bolnavă a sufletelor mici. S'au ridicat oameni cu preocupări mărunte, cu judecata vulgară de târgoveți. Au ridicat capul sfoși pe ici pe colo, au aruncat cuvinte de nedumerire, au speculat mizeriile mici ale deaproapelui. Au câștigat cu vremea sprijinul câtorva dintre oamenii noștri cu slujbă mare și inimă mică. Și-au scris scrisori pecetluite cu reverență reciprocă. Și-au răscumpărat păcatele împrumutate cu mici înlesniri pentru bucătăria lor. Și așa, pe rând, unul, doi s'au alipit, s'au legat prin îndatoririle aceluiaș păcat, și-au creat toate legămintele pe cari le impune solidaritatea speculei comune. Și lucru obișnuit: când li-s'au descoperit cărările, când li-s'a dat de urmă, atunci au schimbat coarda. S'au făcut drepți, au ridicat capul. Au născocit o formulă teoretică pentru toate. Și au găsit, firește. Li vedem astăzi umplând coloane de gazetă, vânturând fraze prost ticluite și trudindu-se zadarnic să împrumute un caracter de legalitate principiară unor preocupări mărunte și triviale. Și-au căutat și un nume. Știți cum își zic: *moderați*... Iată o ciudată ecrescență a stărilor desordonate în cari se sbate astăzi poporul nostru.

Am făcut aceste constatări ca să arătăm nota preocupărilor vulgare cari

VIEȚA LITERARĂ.

— Un simptom. —

Schimbatu-s'a vremea, schimbatu-ne-am noi, sau nu ne înțelegem? Ce bine eră acum câțiva ani! Cum se strecurau zilele și nopțile în schimb liniștit de cuvinte și de cântece! Ce ușor izbuteam să ne potrivim în gânduri, să țesem o idee cu alta, să așternem un vis lângă altul și împreună să făurim planul unei cărări peste un teren neumblat de alții! Firi vesele de bohemi, fără grija zilei de mâine, nemușcați de șarpele ambiției, neamețiți de fumul succesului, iubeam mult și uram puțin și lumea eră întregă a noastră. Ceeace ne mână înainte eră numai indemnul din noi, tainica voce a sufletului, calda vibrație a vieții, care cere impetuos să se manifeste.

Dar a venit întâia rază a izbândei și ne-a tulburat prin frumusețea ei. Anonimul de eri a început să aibă un nume. Mii de cititori au început să-l pronunțe și nu e o muzică mai dulce, mai ademenitoare, ca aceea a mulțimii ce te cere. Ea te imbată și te trezește la o nouă, vieță, la vieța de râvnă și deșărtăciuni. Ce-a fost se uită, ce-ți iese în cale se calcă în picioare și, cu mâna întinsă spre ramura de lauri, alergi înainte singur, fără răgaz și fără pă sare.

Și iată-ne pe drumuri despărțite, fiecare pe al său, când paralele, când încrușindu-ne, ciocnindu-ne violent; fiecare spre ținta sa, — ferice

de cine are o țintă și vai de celce aleargă în voia întâmplării! Iată-ne ceata răsletită; planul, împreună țesut, destrămat; visurile, împreună visate, uitate ca o glumă de copil; ne-am schimbat; suntem robi ai izbândei și ai dragostei de noi înșiși; în tot ce facem și ce gândim nu mai este de-aproapele, nu mai este ideea, suntem noi și numai noi.

Să nu protesteze nimeni! Să nu mi vii tu, magnilocvențule, și să-mi spui că tu nu iubești decât „neamul” și numai pe el îl servești, căci eu știu că te iubești întâi pe tine și numai pe tine te servești. Și să nu-mi vii tu, poet delicat de odinioară și să strigi că tu de dragul artei lucrezi, căci eu știu că în toată sârbezimea ta de astăzi e numai goana după bani și după nume.

Nu incupe vorbă. Procesul e firesc. Ceeace leagă tineretea, e fatal să se desfacă. În largul vieții intelectuale nu asocierile ci individualitățile sunt totul. Succesul dă curaj și aripi puiului de vultur, care părăsindu-și cuibul, își vede singur de rosturile sale. Numai cei slabi rămân împreună... Un principiu revoluționar acesta anti-social, dar ce voiți? Ceeace suntem, suntem numai prin noi înși-ne, prin puținul pozitiv cât cântărim ca forță intelectuală, și e cu totul legitim să nu ne sprijinim pe forța altuia. Și e tot atât de firesc, ca această conștiință a tăriei tale să-ți dea cu timpul demnitatea și mândria personală. Ne-firească și dureroasă este numai degenerarea ace-

stei mândrii, falsa întrebuițare a principiului individualist. Căci unde am ajuns?

În loc de-a ne cunoaște terenul ce ne convine și a ni-l țărni, ne avântăm îndrăzneți spre altele, necunoscute. În loc de-a recunoaște dreptul fiecăruia de a fi și partea lui de muncă, ne facem o plăcere din a le tăgădui. În loc de-a interpreta individualitatea noastră în felul acela, că ne dăm silința a desvoltă și fecundă tot ce este deosebit în noi, toate însușirile ce ne aparțin numai nouă, ne înstrăinăm tocmai de ele. Iar impunerea individualității în loc de a se săvârși pe calea firească, se face prin multe ocoluri, între cari reclama, umilirea și interesele străine de literatură își au rolul lor. Și iată cum epoca noastră individualistă se caracterizează tocmai prin lipsa de personalități bine marcate.

Dar, dacă nu le avem, nu urmează că n'ar fi mulți cari se cred în adevăr figuri distincte. Odată principiul acesta revoluționar admis, e foarte natural ca toți fără excepție, să se creadă individualități, să nu-și mai facă nici o concesie și să se socotească, fiecare în felul său, de cel mai mare. „Dacă n'aș ști că sunt poetul cel mai de seamă de astăzi, sau că voi fi cel de frunte de mâine, n'aș mai avea nici un rost”, — îmi spunea dăunazi unul din cei mai modești prieteni. E simptomatică această mărturisire; ea probează cât de exagerată e opinia ce ș-o face fiecare despre sine și cât de puțin fixate sunt valorile.

se infiripă zi de zi și amenință cu corupțiunea spiritul public al societății noastre. Căci, odată calea începută, acești oameni nu se opresc la drumul jumătate. Păcătoșii de obicei sunt consecvenți. Ei merg înainte, își aruncă pas de pas sfiala începutului și sunt capabili la un moment dat și de acte temerare. Păcatul în politică bate aceleași cărări.

Iată să smulgem un exemplu. Să luăm pe d-l Dr. E. Babeș, de pildă, inauguratorul unui nou „curent“. Și-a croit o anume linie de conduită politică, detestată de întreaga opinie publică a neamului nostru. A scris articole, s'a luptat strâșnic tot atât cu îndemnurile politice noastre tradiționale, cât și cu sintaxa limbei românești. A scris și pe unguerește, și-a creat ca prin minune un admirabil „Doppelgänger“, pe fenomenalul *Argus*, cu care s'au sprijinit reciproc nobilele teorii; în sfârșit a desfășurat o activitate prodigioasă. Nu s'a oprit, se înțelege, la calea jumătate. Coloanele gazetei noastre bisericești sunt cea mai tristă dovadă a acestei cheltuieli inutile de tipar. Și unde a ajuns d-l Babeș, unde a ajuns bătrâna noastră gazetă bisericească? A ajuns să publice rânduri de curtenire, cuvinte de duioasă plecăciune la adresa lui *Moldován Gergely*. Am ajuns noi să vedem, în organul oficial al unei mitropolii, debitându-se încercarea temerară de-a reabilita cinstea națională a numitului om...

Să stăruim câteva clipe asupra acestui fenomen ciudat și să-l judecăm sub raportul aparițiilor desgustătoare, cari ne aduc tot mai multe surprinderi în timpul din urmă. Va să zică, *Moldován Gergely*. Doamne, e un lucru elementar, o axiomă banală, că în conștiința obștească a ori-cărui popor, după un anumit răstimp de activitate publică, valoarea cutărui individ rămâne fixată, personalitatea lui primește pecetea opiniei publice. Ei bine, care e verdictul laconic și irevocabil al conștiinței noastre publice pe urma activității numitului domn *Gergely*? Știm cu toții această sentință. E stigmatul cu care sufletul

ori-cărui popor conștient pecetluiește fruntea transfugilor. Aceasta o știe de douăzeci de ani toată lumea noastră, o știe și numitul domn și nu se supără. Dimpotrivă, e vesel și scoate gazetă. Injură și el, după cum poate, după cum i-se poruncește. Și acest om care a creat din numele lui o noțiune, un simbol al rătăcirii, acest om e numit de „*Telegraful Român*“: *fiu credincios al națiunii și aderent al păcii naționaliste*. Vedeți până unde s'a avântat spiritul dezastruos, spiritul de târg, îndrăzneala mercantilă a zilelor noastre?

Să dăm o lămurire. Noi nu ne luptăm aici cu d-l Babeș. D-l Babeș are păreri sale. Rele, bune — nu impoartă. Probabil și d-l Babeș știe că nu impoartă. În orice caz trebuie să știe, că nu se poate aștepta din partea noastră la nici un gest de mânie furtunatecă, la nici o tresărire pătimășe a sufletului. Există personalități, față de cari sunt de-ajuns atitudinile „moderate“ — cum s'ar zice. E vorba însă de altceva. E vorba, cum spuneam, de organul unei mitropolii în care s'a exprimat totdeauna judecata oficială a cercurilor noastre bisericești. Ei bine, aceste *cercuri bisericești* socot de-o datorie a lor să ajungă în contradicție cu întreaga opinie publică? Nu credem. Cei puși în fruntea acestei instituțiuni trebuie să-și deie seama, că în orice cuvânt, în orice atitudine a lor, nu se pot depărta de normele pe cari le impune spiritul general, conștiința obștei pe care razimă această instituțiune. O știu, trebuie s'o știe aceasta, căci în momentul când capul unui așezământ se abate dela acest drum firesc, și-a distrus singur pedestalul autorității sale. Iată de ce ne socotim de-o datorie a noastră să atragem din nou atenția celor puși în fruntea bisericei noastre. Sunt prea multe încercările ce-am suferit în timpul din urmă. Credem că va avea răsunet această protestare a demnității noastre jignite, că vom vedea o schimbare și că vom fi cruțați de formidabila naivitate cu care ni-s'a răspuns altă-dată, că d-l Babeș e numai oaspete etc...

În orice caz, în fața acestor simptome îngrijitoare cari ne înfățișază într'o lumină atât de tristă mentalitatea unbra din cărturarii noștri, se cere o pășire hotărâtă. Noi cei grupați în jurul acestei reviste vom fi călăuziți în aceste chestiuni de cea mai necruțătoare energie și credem în izbânda noastră.

Nouă dovadă. Zilele aceste ne-a venit la cunoștință încă una din multele dovezi ale spiritului de brutalitate vulgară care povățuiește deat-teaori mintea slujbașilor acestei cărmuirii nenorocite.

Iată faptul: *În ziua de 28 Iulie s'au înfățișat la cripta mitropolitului Șaguna doi jandarmi străini, veniți în trecere prin comună. Sub cuvânt că vor să viziteze mormântul fericitului mitropolit, acești doi indivizi au pătruns în capela și-au despoiat corvoanele mortuare, patru la număr de panglicile tricolore.*

Denunțăm publicului românesc acest act de vitejie și rugăm pe deputații noștri să comunice dela tribuna parlamentară d-lui conte *Andrássy* această nouă ispravă a slujbașilor săi, dovedind din nou prin ce mijloace se propagă la noi din partea stăpânirii iubirea între neamurile acestei țări.

Friguri patriotice.

Organele stăpânirii ungurești sunt cuprinse de o nespusă nervozitate.

Această nervozitate stă după părerea unora în legătură cu legile ce au să se facă dacă nu azi, mâne, prin care să se pună capăt domniei de clasă și de rasă, după a altora, în mișcarea ce s'a produs în masele poporului prin adunarea deputaților naționali, cari au luminat poporul asupra stărilor în cari ne găsim și l-a împintenat la stăruință și mai departe, ca să reclame pe seama sa drepturi, cari i-se deneagă de sute de ani.

Alții iarăș văd — și aceștia sunt cei mai cuminte dintre maghiari, că cu stăpânia baionetului și a puștei nu mai poate merge, și trebuie să se facă ceva, ca să se îndrepte lucrurile spre bine, și dacă nu pot, ori nu vreu pe teren politic, cel puțin ar face ceva pe teren

O consecință generală a acestor stări este pronunțata grandomanie, — boala de care suferă greu lumea literară de astăzi, plină de genii și apostoli. Ceice acum merg pe drumul lor, fie că se consideră ajunși, fie că victime fudule ale închipuirii lor, sunt apariții de-opotrivă de respingătoare și pe toți li pândeste decepția, ziua târzie când singuri vor cunoaște realitatea și... când cu durere își vor aduce aminte de aceea vreme petrecută împreună, când nemişcați de șarpele ambiției, neamețiți de fumul succesului, iubeau mult și urau puțin și lumea întreagă eră a noastră...

II. *Chendi.*

Dintr'un carnet.

A compătimii sufletele distinse înseamnă a le răni, — dacă nu a le insulta.

Cu aventurile romantice se laudă numai cei cari nu le-au avut.

Arătați-mi pe omul care n'a fost o clipă plictisitor în viața lui, — și voi gonî din rai pe toți dreptii, ca să-i las numai lui împărăția cerurilor...

La douăzeci de ani, ne radem mustățile ca să nu se vadă că sunt prea mici și aproape albe, iar la șaiszeci, ca să nu se vadă că sunt prea mari și, vai, albe de tot....

E.

Geleii mai dragi...

*Din seara cu sfârșiri de stele
Când foile de trandafir
In sărutarea-ți pătimășă
Mureau strivite fir cu fir,*

*Din seara când plutea în juru-ți
Atâta patimă și dor
Și când ninsoarea parfumată
Îți împletea un alb covor,*

*Din seara când îngândurată
Alunecă privirea ta
Pe urma stelei ce 'n risipă,
Pe fundul zării fulgeră,*

*Mă 'ndeamnă gândurile toate
Să-mi risipesc nepăsător
Cântările-mi de pân' acuma,
Intreagă amintirea lor,*

*Și cum imprăștiate stele
Păstrând al razelor ecou
Se 'mbrățișează iar — să nască
Lumina unui soare nou,*

*Din cântecile mele toate
Un cântec nou să fac aș vrea
Și toate cântecile mele
Să ți-le 'nchin, stăpâna mea....*

Victor Eftimiu.

Din Jean Richepin.

Poet, ramancier, dramaturg și nuvelist celebru, Jean Richepin, e unul dintre scriitorii cei mai îndrăzneți și mai viguroși din Franța. Ales de curând, membru al Academiei Franceze, el face parte din școala realistă și s'a remarcă din tinerețe, printr'o vieată svânturată și plină de aventuri, cari au rămas vestite. După ce cutreeră Franța, Belgia și Elveția, în compania unor acrobați de bălcu, ținând el însuși rolul de gimnastic al trupei, fugi într'o bună dimineață, ca să scape de pumnalul unui rival, la dragostea unei călărețe de circ și se făcî profesor. În urmă se angajă ca marinar pe un vas și mai târziu îl vedem hamal, în portul Neapole. Când se întoarse la Paris, dete la lumină un volum de poezii „*La Chanson des Gueux*“ care-i atrase o lună de închisoare și interdicția volumului de cătră censură. Opere principale: *Les Blasphemes, La Mer, versuri; La Glu, La Pavé, Césarine*, prosă; *Nana-Sahib*, teatru și *Les Morts Bizarres* din care scoatem ciudata nuvelă pe care o dăm mai jos în traducție:

LAȘUL.

Unui om, n'ar trebui să i-se zică nici odată *laș*, căci nu se știe exact în ce consistă lașitatea și niciodată nu se cunosc cauzele multiple și variate cari o determină. Fără să ții socoteală de chestiunile de temperament, cari fac ca un om cu sângele mai mult sau mai puțin violent, se revoltă sub greutatea unei insulte, sau o ține minte, pentru a se răsbună mai târziu, sunt o mulțime de împrejurări de timp, de vârstă, de educație la cari trebuie să te gândești, înainte de a judecă pe cineva. Afară de asta, bravura

economic, ca să mai domolească nemulțumirea din popor, care nu se poate tăgădui, există — și încă în grad destul de mare.

Sunt deci diferite curente, din cari s'ar putea deduce, că n'are să întârzie mult îndreptarea lucrurilor spre bine.

Și în mijlocul acestor gândiri bune și rele, — se ivesc șovinistii maghiari, bălaurii cu câte 7 capete — cari numai cu fier și cu sabie vor să vadă deslețată chestia nemulțumirii poporului.

Deocamdată, aceștia au rolul conducător.

Cum ți-ai putea explica altcum spre pildă, că în Blaj se nimicește activitatea unei reuniuni românești de pompieri cari stâng focul mistuitor, și, în clipe de repaus, cântă și ei o cântare atât de aproape de sufletul și inima lor!

În același opid — se suspendă consiliul comunal, pentru cuvântul, că românii din cari e alcătuit, nu sunt buni patrioți — iar în Roșia deputatul cercului Ighiu — nu poate ține darea de seamă cătră alegătorii săi, căci se spune, în minunata opreliște — e zi de târg, se adună prea mulți oameni și comunicația pe stradă se împedecă.

Cine nu va vedea în aceste simptome, cum și în concentrarea gendarmilor la Orăștie, la Zlagna și pretutindenea, unde ș'au tăcut apariția deputații noștri, niște semne proaste ale vremii, semne, că peste mințile luminate ale conducătorilor maghiari s'a sălășluit o ceață groasă care nu-i mai lasă să vadă limpede, care le întunecă mintea și-i împinge să facă acte de gust prost, din cari nu transpiră nici o înțelepciune de guvernământ serios.

Ministrul de interne, contele Andrassy, a chemat pe prefectii din Ardeal la sfat — iar deputații maghiari ardeleni au ținut alt conventicul cu scopul netăinuit de a veni în ajutorul săcuilor.

Aceste toate, una după alta, în intervale scurte de câteva săptămâni, în toiul verii, când altedăți vara eră atât

de liniștită și barometrul politic nu se mișcă până prin Octomvrie, deodată cu deschiderea parlamentului.

Toate aceste denoată stări bolnave, stări anormale, sunt friguri patriotice, cari nu pot vindeca relele de cari e bântuită țara, nici nu pot aduce o mulțumire statornică, ci cel mult pot provoca nouă nemulțumiri în sânul popoarelor nemaghiare.

Deputații noștri pretutindenea au insistat să se facă o lege cinstită, să se deie poporului drepturi egale — și să se curme cu privilegiile cele tocite, cari nu mai au nici o îndreptățire acum în veacul luminelor.

Stăpânitorii noștri însă se vede, că tocmai cu aceea își bat capul, cum ar putea pe mai departe să pună scălușul la sutele de mii de cetățeni de altă limbă și, în aceeași vreme, cum ar putea asigura pe vecie domnia și stăpânirea maghiarilor asupra celorlalte popoare. Și de aici vine neînțelegerea, de aici conflictul.

Popoare să se mulțumească cu mai puțin, ca popoarele nemaghiare din patria aceasta, nu există pe fața pământului, dar, durere, că și acel puțin nu li-se îngăduie de bună voie și cu inimă curată.

Pentruca să încerce a lua ce-i competă de drept cu puterea, ar fi cea mai nenorocoasă întreprindere, și noi sfătuim pe ai noștri la luptă loială, la luptă pe baze legale, cu încrederea în Domnitorul țării și cu încredere în viitor.

Este peste putință, ca să nu vie vremea, când înșiși maghiarii ne vor oferi, de bunăvoie, drepturile, de cari azi nu vor să audă, — și spre această vreme se vede, că împing lucrurile mai mult ei decât noi.

Cum am așteptat sute de ani mai putem aștepta plinirea și sosirea acelei vremi — după care să se inaugureze pace și bunăînțelegere perfectă.

Fuziune pentru fuziune.

Sensația săptămânei acesteia este știrea, adusă mai întâi de „Neue Freie Presse“, despre pregătirile făcute în cursul verii de șefii coaliției în vederea fuziunii într'un singur partid a tuturor partidelor dela putere.

Numitul ziar vienez dă toate amănuntele acestor pregătiri, făcând următorul istoric. Zice că ministrul de interne Andrassy a fost cel dintâi care a dovedit necețitatea unei fuziuni, care să poată stă cu succes de-asupra naționalităților și a socialiștilor. După Andrassy s'ar fi interesat Kossuth și Apponyi de această idee și, găsind-o salutară, au și pornit o acțiune în direcția numită, căutând a cuceri pentru ea pe toți partizanii coaliției, deci și pe clericali catolici. Și după ce partidele au căzut de acord asupra unor principii generale, fruntașii lor s'au prezentat înaintea Suveranului, expunându-i planul, iar Majestatea Sa — zice „Neue Freie Presse“ — i-a însărcinat să-i înainteze un program concret al viitorului partid fuzionat. Acest program a și fost fixat în una din ședințele consiliului de ministri, iar contele Zichy Aladár, ministrul a latere a primit să înmăneze Suveranului programul detaliat.

Cari sunt acum punctele principale, în cari s'au unit cele trei partide pentru o viitoare cooperare comună? Ar fi mai întâi legea electorală, care le-ar fi deopotrivă de favorabilă, pecând, dacă fuziunea nu s'ar face, ar fi un prilej de vecinică hărțuială și de slăbire reciprocă a celor trei partide. În rândul al doilea ar veni chestiunea militară și a diplomației: partidele fuzionate se mulțumesc în această privință cu oare-cari concesii privitoare la limba și emblema națională. Și ar mai fi în sfârșit cestiunea băncii austro-ungare, în care cestiune până acum erau mari divergențe între aderenții lui Andrassy și clericali pe deoparte, cari primeau vechiul punct de vedere dela 1867 și între koșuthiști pe de alta cari luptă pentru independența băncii ungare.

variază după ocaziile în care se produce. S'au văzut oameni, extrem de curajoși în fața unui pericol fizic, tremurând și plângând ca femeile, dinaintea unui necaz moral. Răsboinici, hrăniți cu praf de pușcă, și acoperiți de răni glorioase, întorcând spatele și fugind într'o luptă de conștiință. Fricoși, făcând într'o zi un act de eroism. În schimb, se găsesc eroi, cari au o adevărată groază, când e vorba să-și scoată un dinte. Femei, cari leșină când văd cum se taie un pui, bandajând pe cei cărora li-s'a amputat mâna sau piciorul și nasc fără să se audă un tipăt. Alții, mai degrabă se otrăvesc cu chibrituri disolvate, decât să-și pună în tâmplă țeava unei arme; și timizii aceștia, pe cari îi inspăimântă răceala oțelului, se sbat în ghiarele morții, chinându-se câte trei zile și nu scot un geamăt.

Să vă povestesc acum, sfârșitul unui laș: Când ajunserăm în fundul acelei vâlcele pierdute, unde mă condusesese aproape fără să simt, nenorocitul imi apucă în tăcere amândouă mâinile și încep să plângă.

Știam câtă dreptate aveam să fie trist și adeseori fusesem confidentul durerilor lui. În mai multe rânduri, imi istorisise copilăria lui nenorocită și cunoșteam bine lipsurile vieții lui prezente. Eră fiu natural al unei actrițe și a unui evreu, care murise în închisoare. Mama sa îl târise în urma bagajelor ei, prin toate teatrele din provincie și străinătate pe unde o

aruncase hazardul meseriei. Măncase împreună cu ea pâinea desfrăului, băuse șampanie pe la supeuri și servise de jucărie celor cari o întreținuse. Până la etatea de 16 ani, schimbase tații tot așa de des cum schimbă mâsa rochiile și ea schimbă, câte odată, chiar în aceeași zi mai multe toalete. Într'o bună dimineată, mama lui fugi fără să dea ochi cu dansul, lăsându-l singur, părăsit, într'un colț al Americii de sud. O căută, dar nu se mai putu întâlni cu ea. Scăpă de acolo cu mare anevoință și se întoarse la Paris, patria declasaților și a celor fără de speranțe. Aci însă nu reuși să-și câștige pâinea așa cum ar fi trebuit.

Trăi la noroc, ajutat de unul, găzduit de altul, hrănindu-se pe unde putea, căci eră destul de cunoscut în marea familie a boemilor, cari trăiesc ca pasările cerului și când îți dau mâna îți dau și inima. Crescut rău, obișnuit cu un lux în doi peri și cu leneș, neștiind nici o meserie căci fusese instruit la întâmplare, eră incapabil — cum zic oamenii din popor — să-și pună la treabă cele zece degete. Un an, doi, trecură în această trândăvie. Simțea un fel de silă să se gândească la ziua de mâine. Câte odată eră apucat de un acces de rușine, de demnitate, și atunci luă o hotărîre, se decidea să se apuce serios de muncă; toate astea însă se topeau într'un potop de lacrimi. Cu toate defectele lui, eră un băiat simpatic, original,

cam bizar și mai demn de compătimire decât de blamat, astfel că foarte des îi ascultam necezurile, cari începeau prin revolte și se terminau în plâns. Cu toate astea, nici odată nu-l văzusem atât de desperat, așa de profund descurajat, ca în ziua în care merserăm amândoi, în fundul acelei vâlcele pierdute. În ziua aceea, nu mai aveam lacrimi de copil pe față, ci niște suspine violente îi sguduiau pieptul. Il liniștii puțin, cu câteva vorbe de mângăere, dar spre mirarea mea, nu se mai lăsă a fi consolată ca de obicei, de argumentele mele.

Imi tăie brusc vorba și privindu-mă drept în față, cu o hotărîre liniștită, imi zise:

— Mi-se pare că ții puțin la mine. Dacă e așa, ești dispus să-mi faci un lucru care ar pune capăt tuturor suferințelor mele?

— Desigur, voiu face tot ce-mi va stă prin putință.

— Ei bine, dacă ai în adevăr oarecare dragoste pentru mine, poți să mi-o dovedești făcându-mi un serviciu care mi-ar aduce cea mai mare bucurie pe care am avut-o în viață.

— Ce să fac? îl întrebaiu cu oarecare grije.

— Trebuie să mă ajuți ca să mor.

— Să mori! ce ești nebun?

Începui să cred că în adevăr a înnebunit și nu pricepeam unde vreă să ajungă. Ași fi luat propunerea asta drept o glumă proastă, dacă aerul său grav, gestul decis, și vocea sa sigură nu m'ar

Aceste divergențe s'ar fi înlăturat acum prin o concesiune provizorie a Koșuthiștilor.

Pe aceste idei s'a construit programul noului partid fuzionat, iar Conte Ap-ponyi a fost desemnat, ca la o mare întrunire din Iászberény să proclame cu mare fast noua grupare.

Aceste sunt informațiile date de organul vienez ca „pozitive“. Le înregistrăm și noi, deși nu avem deplină încredere în veracitatea lor. Ne vine mai mult a presupune, că totul se reduce la o dorință de a săvârși numita fuziune, dar că săvârșirea ei intimpină greutăți mult mai mari decum se crede la Viena, greutăți aproape de neînving. Căci două lucruri nu pot fi crezute: întâi că partea extremă a Koșuthiștilor va putea să renunțe cu totul la revendicațiile sale din trecut și că clericaliștii se vor învâli să cedeze terenul lor câștigat cu multele lor eforturi de până acum. Așa cum este formulat acel program, proiectata fuziune ar însemna mai mult un triumf al constituționalilor și un faliment dezastros al Koșuthismului, ceea ce nu credem să provoace tocmai entuziasm în tabăra patruzeceștiștilor.

Ori-cum ar fi, pentru noi aceste svâr-coliri și dorințe de prefaceri rămân foarte instructive. E dovedit mai întâi că partidele maghiare simt trebuința de a se înarmă împotriva noastră, a nemaghiarilor. E dovedit că nici unul dintre istoricele partide maghiare nu se simte destul de tare a lupta singur împotriva noastră și caută să se întărească, formând un bloc nou din ruinele altor partide. Viitoarea noastră linie de conduită este prin urmare limpede: *fuziune pentru fuziune!* Dacă partidele maghiare între ele se aliază, nu ne rămâne altceva decât să facem și noi asemenea, să întărim mai întâi partidul existent al naționalităților, iar cât privește pe celelalte partide ce s'ar mai ivi, pe socialiști sau pe alții, să căutăm contactul prietenos cu dânșii, nivelând după putință divergențele și apropiindu-ne în părțile cari ne sunt comune. Blocului maghiar trebuie să-i opunem un bloc al naționalităților unite cu celelalte fracțiuni

opozitioniste, căci numai din puternica ciocnire a acestor blocuri se va produce întâia schimbare radicală a situației din această țară.

CRONICA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ.

Reforma legii presii în România? De un timp încoace presa din București își exprimă, la diferite ocazii, dorința de a pune capăt urtlor moravuri gazetărești, insultelor, violenței limbajului și trivialităților. Firește asta nu e cu putință decât prin o schimbare a legii presii, care în țara românească e mai liberă ca oriunde. Este așa de liberală această lege, încât osândele de calomnie sau de altă natură, sunt din cale afară rare, delictele de presă aproape nu există. Câțiva ziariști mai moderni, dându-și seama de influența nenorocită ce o are asupra opiniei publice această stare fără frâu și control, s'au gândit acum în mod serios la o anchetă, care să aibă de scop introducerea unei reforme în această privință. „Viitorul“ din București salută cu bucurie acțiunea pentru apărarea demnității presei și scrie:

„Ne angajăm să susținem ori-ce propunere legislativă, care în limitele constituției ar tinde să dea mai multe garanții cinstei oamenilor“.

Și:

„Suntem gata să luăm parte la o conferință a conducătorilor ziarelor noastre, cari ar avea ca obiect să stabilească în mod definitiv măsurile ce urmează a se lua în interesul prestigiului presei și al siguranței oamenilor cinstiți“.

Cu toate că o asemenea reformă ar fi mult folositoare până și în literatură, unde aceleași moravuri s'au încuibat și cu toate că astăzi guvernul e compus din elemente atât de înaintate încât reforma proiectată nu și-ar pierde caracterul cu totul liberal, — prevedem că nici de data asta n-o să se facă nimic, deoarece buna-credință a inițiatorilor va fi suspectată și tratată drept o dovadă de reacționarism.

Al doilea Goethe... Până acum știam că mai există un alt *Faust*, dar de „al doilea Goethe“ n'auziseam încă.

Din izvoare demne de crezare, se anunță că din cercetările cari s'au făcut în arhivele orașului Frankfurt-pe-Main s'a descoperit un al doilea act de naștere al lui Goethe.

fi convins că vorbea serios. Nu era nici măcar o vorbă fără rost, una din acele fraze cari se spun fără să cugeți, în momentele de durere. Era o hotărâre calmă care-mi dete fiori de groază.

— Lasă-mă să-ți explic, continuă el, ce intențiuni am și cari sunt cauzele cari m'au decis și o să vezi că nu sunt deloc nebun. Nu o să-ți mai istorisesc încă odată, aventuroasa mea existență căci o cunoști destul de bine. Afară de asta, știu cum trăiesc în momentul de față. Știu din nainte scuzele pe cari bunătatea d-tale o să mi-le găsească, dar acum nu mai pot să le primesc, căci am convingerea că trăiesc ca un ticălos. Câtă vreme am fost copil, nu prea simțeam rușinea de a trăi ca un parazit, dar acum nu mai pot, pe fiice zi cad mai jos și ceea ce e mai grozav e că nu am tăria să sfârșesc odată. Te rog să nu mă intrerupi! O să-mi spui că nu e vina mea, că viața pe care am dus-o e cauza tuturor relelor și e încă vreme să mă schimb. Nu, amic meu, nu mai merge. Mă cunosc destul de bine și știu până unde pot să o duc, cu cinste. Dacă mai trăiesc, voi deveni un nemernic. Dar nu degeaba am în vine sângele unui pușcăriaș și a unei femei pierdute. În mod fatal, surceaia nu sare departe de trunchiu și nu e decât un mijloc ca să nu ajung acolo, să mor. De altfel, dragă prietene, am motive și mai puternice ca să sfârșesc cu viața. Iubesc o fată. O iubesc cu pasiune. Iată un motiv ca să trăiesc și să mă cu-

mințesc ai zice d-ta, căci de sigur ești dintre aceia, cari cred că omul se poate reabilita printr'o dragoste curată. Ei bine și calea asta mi-e închisă căci fata la care țin așa de mult, nu știe și nu voi putea să o fac să mă iubească. Dânsa e bogată, virtuoasă, adorată și nu o să se uite la o haimana, la un bastard ca mine. Chiar dacă m'ar iubi ar fi și mai oribil. Nu înțelegi?! O, atunci trebuie să-ți mărturisesc totul, căci în minutul acesta îmi ții loc de duhovnic. Sângele părinților mei nu mi-a transmis numai ticăloșia morală dar m'a infectat și cu o boală fizică. Și boala asta s'a dezvoltat repede în mine din cauza vieții desordonate pe care am dus-o. Înțelegi acum? Nu m'am căutat. Am lăsat răul să înainteze. În câțiva ani, peste câteva luni poate, voi fi prada celor din urmă spasme ale boalei. Incetul cu incetul, voi rămâne fără păr, fără dinți și carnea va începe să-mi putrezească. Acum e prea târziu ca să mai lupt, căci nu degeaba sunt născut din doi ticăloși. Așa e că am dreptate? Uite sunt liniștit, cuget cu răceală și-mi cumpănesc bine cuvintele. Spune drept, nu recunoști că nu mai am nici un rost pe lume și am tot dreptul să mor? Dupăcum vezi nu am alt mijloc să scap din impasul acesta decât sinuciderea. Haide, ai curajul și fi pentru mine un adevărat prieten.

— Ai dreptate zisei eu, mișcat de tot ce auziseam, eu nu cunoșteam toate astea. Bietul băiat, desigur moartea era singura soluție.

Acum se naște întrebarea: care din cele două documente e cel original?

Spovedania unui reporter, e titlul unui șir de impresii din viața gazetărilor bucureșteni, pe cari vom începe să le publicăm în numărul apropiat al revistei noastre.

Vieța reporterilor dela marile ziare din capitala României, e cu totul necunoscută atât la noi, cât și în regat.

Și totuși, nimic mai interesant ca acești gazetari, al căror rost e să cutreere dela un cap la altul mahalalele bucureștilor, cercetând aci urmele unui complot bulgăresc, aci pricina sinuciderii cutărei domnișoare sentimentale, aci pe un ucigaș de cărciumari, aci păreriile unui politician.

Reporterul bucureștean e „calul de tranvai“ al ziarului la care lucrează.

Fiindcă, deocamdată, nu-și au încă bine hotărâte rosturile, ei sunt puși la tot felul de trebi. S'a aprins un hotel, a sosit vr'un prinț străin, s'a spânzurat vr'un neurastenic, a călcat automobilul vr'un copil, a căzut guvernul — reporterul e coala, gata să sboare spre gropile din jurul capitalei, unde s'a găsit un cadavru, sau în cabinetul cutărui secretar de minister.

Printre reporterii din București sunt unii cari câștigă mult, făcând șantaze și escrocherii, alții sunt oameni cinstiți, cu câte 3—4 copii pe cap: lucrează la câte trei gazete deodată, fac „anchete“, le iscălesc altfel și-și duc traiul de azi pe mâine. Alții, se fac reporteri ca să le treacă vremea și să se plimbe cu trăsura; pe alții îi ispitește viața sbuciumată, cu rătăcirii dealungul mahalalelor, cu nopți petrecute în preajma unui foc strașnic, cu înfiorări în fața cadavrelor de sinucigași, cu întrebări lângă trupul putrezit al vr'unui om ucis.

În *Spovedania unui reporter*, autorul ei ne împărtășește câteva schițe din viața foștilor săi colegi, la marile ziare bucureștene.

La 28 August 1828 s'a născut, într'un sătuleț din Iasnaia-Poliana, în Rusia, un copil care era să facă mult șgomot mai târziu: era fiul contelui Tolstoi și îl botezară Leon Nicolaievici.

Zilele trecute s'au împlinit optzeci de ani dela acest eveniment atât de puțin important — atunci.

Cine s'ar fi gândit că după aproape un secol, întreagă Rusia și lumea întreagă era să se întrebe

— Va să zică vrei să-mi faci serviciul pe care ți l-am cerut? și spuse fraza asta cu un ton vesel în cât mă apucă frica. Până aci îi răspusesem la insistențe și la argumente căci erau logice, dar îi vorbisem încet fără să mă gândesc la urmările cuvintelor mele. Acum îi părea rău de ceea ce spusese. El observă și-mi zise:

— Nu cumva ești tot așa de laș ca mine?

— Da de ce laș? și de ce ca și d-ta. Îți spun drept că nu mai înțeleg nimic.

— Cum, dar nu ai observat ce vream dela d-ta! Nu-ți spusese că sunt laș și n'ai înțeles de aci ce fel de serviciu ți ceream. Da, știu că moartea îmi e singura scăpare; văd că nu mai pot, că nu trebuie să mai trăiesc; știu că trebuie să mă omor. Dar nu îndrăznesc să o fac, mi-e frică, sunt laș, sunt un laș mizerabil!

— Bine, bine, zisei eu tremurând căci începui să văd grozavul adevăr.

— Ei bine zise ei, trebuie să mă omori d-ta.

Și îmi întinse un revolver.

Mă dădui înapoi cu groază când văzui ce crimă trebuia să comit. Atunci, se apropie de mine și începui să mă roage, să mă implor.

Prevăzuse totul; avea în buzunar o scrisoare în care spunea că se sinucide așa că nu trebuia să am nici o temere de justiție; vâlceaia era pustie și trebuia să-mi fie milă de el căci dacă eu, singurul prieten pe care îl întâlnisese, îi refuzam serviciul ce-mi cerea, ar fi devenit din cauza

dacă trebuia sau nu să se sărbătorească această obscură naștere?

Sunt aproape douăzeci de ani, decând se răspândesc tot felul de știri; de câteva ori pe an, agențiile rusești telegrafiază că Tolstoi e pe moarte — Tolstoi e mai bine — Tolstoi e grav bolnav.

Acum, iarăș s'au svonit lucruri alarmante. Sensaționala și glumeața agenție Imprăstie noutăți macabre pe socoteala bătrânului filozof — ca să le retragă apoi.

Câtă vreme Tolstoi e sănătos și toată lumea îl dorește astfel, de ce nu-și văd de treabă acești farsori îndărătnici?

Henri Becquerel, una din gloriile științei franceze, membru al institutului, profesor la Museum și școala Politehnică, a murit fără veste la Croisic, în vârstă de cincizeci și șase de ani.

Isprăvind școala de poduri și șosele, Becquerel s'a dedicat științelor naturale și a lucrat, alături cu savantul Curie, la descoperirea radium-ului la 1903, a luat premiul Nobel, alături de Curie, iar acum trei luni, a fost ales secretar perpetuu al Academiei de științe.

Adunarea poporală dela Săliște.

Luptele parlamentare ce-i așteaptă pe deputații noștri la toamnă, după deschiderea Camerei, i-au făcut pe deputații noștri să resimtă, cu tărie, necețitatea de-a veni în contact cu alegătorii lor, cu păturile mai largi ale poporului. În cursul verii, aproape toți deputații noștri au ținut dări de seamă alegătorilor lor, stăruiind în discursurile rostite mai ales asupra celui mai important proiect a cărui desbatere se așteaptă la toamnă: proiectul despre introducerea votului universal în Ungaria.

Data fiind importanța acestui proiect, mai ales că cunoaștem intențiile puțin părintești ce urmărește guvernul în ce privește naționalitățile, — înțelegem pe deplin că deputații noștri s'au ocupat mai stăruiitor de această chestiune, invitând adunările populare să-și exprime recunoștința către Maj. Sa care a inițiat introducerea votului universal și care a dat și până acum dovezi că vrea să rămână credincios cuvântului dat, nepermițând falsificarea votului universal.

Discursurile politice — academice — nu sunt, însă, proprii a deșteptă însuflețirea masselor;

mea, un bandit, un ticălos, un pușcăriaș. Ar fi așa de fericit să moară, că ar primi moartea ca o pomană și omorându-l făceam o faptă bună. Și accentul vocii lui eră mișcător, profund, turburător. Nebunia lui mă apucă și pe mine. Puțin câte puțin rezistența mea slăbea și mă convingeam că aveam dreptate. Dănsul simțind că mă muiasem în favoarea lui se rugă și mai mult. În vocea sa erau niște intonații convingătoare un fel de implorări irezistibile, ceva din vocea femeii carete farmecă.

— Vrea să zică vrei, nu e așa? Imi zise el încet la ureche.

Și imi puse revolverul în mână.

Țeava armei eră întoarsă înspre gura lui. Eram înspăimântat. Dete un țipăt ușor, ca de copil... eu închisei ochii și apăsând pe trăgaci, îi sburai creerii.

Vilhelm II, într'una din preumblările lui de dimineață, întâlnește o copilă care vindea cărți poștale ilustrate.

Impăratul Germaniei se oprî.

— Voiți o ilustrată a împăratului Germaniei care face zece pfenigi, sau a împăratului cu regele Angliei, de cincisprezece pfenigi? Într'una fetița.

Suveranul Germaniei se hotărî pentru aceste din urmă și întorcându-se spre aghiotantul său, îi zise răsând:

— Ai auzit, scumpul meu? Singur, eu fac zece pfenigi, — dar cu regele Angliei la un loc, numai șapte și jumătate...

nu e de ajuns să areți primejdiile și să faci apel la „unire“ pentru a le reduce la încercări neizbutite de a răpi drepturile unui popor, — ci trebuie să se stăruie și asupra mijloacelor cari izvorăsc din concepția „unirii“ și „solidarității“. Adunările populare convocate de deputați e firesc să aibă darul de a lumina pe toți: în discursurile rostite ar trebui să se dea o deosebită importanță interpretării votului universal: să li se explice ascultătorilor ce țintă urmărește înzestrarea cu drept electoral a păturilor mai largi și, în consecință, de ce falsificarea votului obșteșc ar fi o primejdie atât de fatală pentru noi.

Adunarea din Săliște, convocată pe ziua de 30 August n., a fost o impozantă manifestație a dragostei poporului pentru aleșii săi. În piața mare, locul adunării, la orele două se adunase aproape 2000 de ascultători, mai mare parte țărani din Săliște și comunele învecinate, — strâși aici ca să asculte glasul celor trei deputați români cari au mers în fruntea luptelor parlamentare: Dr. Iuliu Maniu, Dr. Al. Vaida-Voevod și Dr. Aurel Vlad.

Sosirea lor e salutată cu aplauze și urale îndelungate. După constituirea adunării, alegându-se prezident d-l Dr. N. Calefariu și notari d-nii Ionel Comșa și I. Banciu, — prezidentul adunării deschide, în câteva cuvinte bine potrivite adunarea, arătând scopul ei. La propunerea lui, adunarea hotărăște, cu mare însuflețire, trimiterea unei telegrame omagiale Maj. Sale, de cuprinsul următor:

Cabinetului Majestății Sale Regelui Francisc Iosif I. Ischl.

Fii poporului român și alegătorii cercului electoral „Cristian“ întruniți azi la 30 August 1908 în comuna Săliște în adunarea poporală, prezintă expresiunea neclintitei lor credințe și a celui mai profund omaj față cu Majestatea Voastră, inițiatorul votului universal, egal și secret.

Apoi dă cuvântul d-lui Dr. Nicolae Comșa, inimosul luptător tinăr, care într'un avântat discurs, rostit cu glas puternic, pe înțelesul tuturor, întrerupt mereu de vii aprobări, — reînvie amintirea momentelor frumoase din trecut, când cu prilejul alegerii de deputat, nu s'a găsit un singur alegător român în cercul Cristianului (cărui aparține Săliștea) care să-și dea votul pentru candidatul strein. „N'am intrunit atâtea voturi ca și străinul, dar învingerea a fost cu toate aceste a noastră...“

Au luat apoi cuvântul, rând pe rând, deputații Vaida, Vlad și Maniu, dintre cari cel dintâi s'a ocupat, mai ales, cu politica urmată de „confrății“ sași și deputatul lor Greskovich, iar acești doi din urmă tratând chestia votului universal. Apariția energicului deputat al Ighiului, A. Vaida, a fost salutată cu urale îndelung repetate. A trebuit să treacă câteva minute până când și-a putut să-și înceapă discursul. Aceiaș primire caldă și plină de dragoste li-s'a făcut și celorlalți doi deputați fruntași (regretăm că, din lipsă de spațiu, nu putem da măcar un rezumat mai larg al discursurilor rostite).

Sfârșindu-se discursurile, notarul, d-l Ionel Comșa propune, iar adunarea primește cu unanimitate următoarele hotărâri, cea dintâie adresată președintelui partidului deputaților naționaliști din Camera ungară, d-l Dr. Teodor Mihali, — a doua adresată Camerei deputaților din Ungaria.

I.

Poporul român și alegătorii cercului electoral „Cristian“ întruniți în Săliște azi la 30 August 1908, în adunarea poporală, aduce partidului dietal al naționalităților peste tot și deosebit deputaților români: cele mai călduroase mulțămite pentru ținuta lor vrednică și bărbătească în dieta țerei; li asigură de încrederea și dragostea sa frățescă și-și exprimă dorința, ca cu aceeaș frățescă înțelegere și cu acelaș neînfricat curaj să lupte pentru realizarea programului național, pentru libertatea și egala îndreptățire a tuturor neamurilor din țară întru binele și fericirea patriei comune.

II.

Adunarea poporală ținută în Săliște la 30 August 1908, dă expresie dorinței și așteptărilor sale ca votul universal să fie inarticulat cât mai urgent în lege și ca acea lege să asigure fiecărui cetățean drept de vot egal, secret și fără restringeri.

Introducerea sufragiului universal în formă nefalsificată și aranjarea justă și proporționată a cercurilor electorale le pretinde principiul egalei îndreptățiri, prin a cărui stîrbire s'ar slăbi însăși temelia statului.

Asistent.

Intrunirea din Săliște.

— Impresii. —

Vestea unei mari întruniri populare la Săliște, m'a ajuns într'un sat mărginaș al Ardealului. Și această întrunire, care găsise în satul ce mă adăpostește, ecoul cel mai adânc, — mă nedumerea mult: cunoșteam oarecum strămta administrație ungurească... O întrunire populară sub cerul senin, în o țară atât de 'ntunecată! — eră o întrebare și stranie și tulbure, pentru mine.

Dar, răspunsul se deslușea tot mai mult, din atitudinea vioaie a conlocuitorilor mei. „Mergem cu toții“, „venim cu toții“ — răsărea din fiece ochi și din fiece gură. Și nu eră în graiul și 'n ochii sătenilor numai o hotărre! Și nu eră în caldul ce-i însuflețea numai un fel de vânt molatic!... În cuprinsul poporului românesc, când se pomenește de națiune și patrie, fierbe ceva! Va porni această fierbere tainică din inima sau din sufletul lui? — cine știe!...

Și 'n dimineața Duminecei trecute, ne-am dus mai întâiu la biserică. Nu știu soarele de-afară sau tămăia dinlăuntru acestei nebiruite cetăți, investimântă fețele cuvioșilor cu o paloare de apostoli! Și nu știu dacă ruga altarului sgomotoasă sau neauzitele bătăi ale inimilor noastre, ne-au îmbărbătat la drum! Și nu mai știu dacă pădurile verzi, drumul mai mult scoboritor, cântecile mai mult decât minunate, răcoarea dimineții, căldura din noi sau roatele guralive ale căruțelor mocănești... și nu mai știu care vânt și nu mai știu care răsărit ne-a adus! Știu că ne-am pomenit în Săliște!...

*

Sărbătoare!... Și trebuie să fie un înțeles între inima omenească și natură: când una reînviează, supraviețuiește și cealaltă. Sărbătoare!... Și pieața mare a Săliștei, se întetește de inimi. Și ploaia nourilor e ameteitoare și scăpărarea flacărilor e cumplită și mânia cerului e îngrozitoare! Nici ploaia, nici flacăra, nici mânia cerului însă, nu sunt mai strigătoare ca inimile subjugate!...

Plaiurile Ardealului, au adus aci și pe încărungiții anilor și pe încărungiții durerii. În această adunare, nu trăia numai icoana aceea lacomă a mândriei, nu eră numai gândul acela încheșat, nu bătea numai inima aceea cuvântătoare, — în masele neamului Românesc, venit la Săliște ca să-și asculte pe fii cei mai dragi, eră tăria, nădejea și lumina dogoritoare a unor vremuri de mult așteptate.

Și aceste vremuri noi, în numele cărora murim și această prefacere, în numele căreia naștem și acest adevăr în numele căreia urcăm, — se citea mai mult în ochii celor de jos, decât în glasurile celor dela tribună.

În aerul înconjurător al mulțimei adunată Duminecă în pieața Săliștei, cineva ar fi putut citi mai mult decât într'o carte deschisă. Și tot acest cineva, ar fi putut citi în ochii aceia aprinși că „măine“ poate bate oricând neșovăitor la poarta Românilor și că ori-când acest „măine“ poate chema și că oricând acest „măine“ poate fi auzit cu cele mai lacome urechi și înțeles cu cele mai sfinte inimi!

*

Și s'au depărtat deputații noștri și s'au risipit șiragurile poporului.

Din energia curată, strânsă și contopită în sânul Săliștei, înțelegevor fiii chemați ai Ardealului, gândul și strigătoarea durere a poporului?

Din cuvântările rostite, din caldul apropierei binecuvântate și din soarele arzător al Duminecii trecute, — înțelegeva poporul Românesc înghetul vremurilor de astăzi?

Înțelegeva vr'odată aerul, că prea sunt înăbușite sufletele noastre?

Cine știe!... *Demetru Marcu.*

VIEȚA ÎN BUCUREȘTI.

Bălciul dela Cotroceni. — Luptele atletice.

De sfântă Mărie, în fiecare an, se face în câmpul Cotrocenilor, dincolo de Palatul Cotroceni, un bălcu mare la care vin mulți țărani de prin comunele învecinate ale Capitalei.

Și acest bălcu, ca și al „Moșilor“ e ținut cu aceeaș mare dragoste de obiceiurile vechi, pe acelaș teme al tradițiilor ce nu se pot stinge.

În marginea taberei dela Cotroceni și aproape de clădirile și corturile unde stau trupele pe timpul verei, acolo se ridică bărcile și corturile în ajunul Sf. Mării.

Nu lipsesc nici „Panoramele“ cu înghițitorii de foc și ace, nici saltimbancii ce se dau tumba și fac tot soiul de giumbușuri spre minunarea obștească. Iar lumea care se înveselește cu aceste spectacole simple e alcătuită în mare parte din țărani de prin comunele din preajma orașului.

Și prin Ingrămădirea aceea nemai pomenită de lume, prin arșița grozavă, trec soldații gătiți în hainele de paradă, chipeși și mândri de fac să le tresalte inimile țărănuțelor gătite ca la o zi mare. Strălucirea fotelor și iilor smăltate în fluturi de aur și argint fac chipurile să fie și mai îmbujorate, pline de o veselie fără samăn.

Ochiadele se încrucișează într'una, sufletele tinere se înțeleg în câteva clipe, și după două trei pahare de „limonadă rece“, perechile trec sub umbrele încăpătoare unde e prinsă hora.

Lăutarii la mijloc, cântă de-i trec nădușelile, iar praful ridicat în focul jocului se amestecă cu chiuiturile vesele ale flăcăilor.

Si nici nu apucă bine să se isprăvească un joc, că altul se și încheagă numai decăt. După o „sărbă“ svăpăiată, urmează o horă liniștită în care mâinile se strâng cu patimă și ochii strălucesc ca para. Apoi într'un „brău“ nebun flăcăii își arată puterile, pun tot focul tineretii în dibăcia și repeziciunea cu care fac toate figurile acestui joc greu.

Spre asfințitul soarelui, când aurul ultimelor clipe ale zilei se așterne moale peste tot, în răcoarea ce începe să cuprindă firea, mesele se întind, veselia trece ori-ce margini și chiotele se întretaie mereu cu ciocnetele de pahare.

Iar prin panorame vuetul închis al fanfarelor hodorogite întovărășește țipetele saltimbancilor cari își pun tot sufletul să mulțamească lumea aceasta prețuitoare a giumbușurilor ce le fac.

Până noaptea târziu ține petrecerea aceasta populară păstrată cu atâta dragoste de lumea iubitoare de datini.

În acelaș timp lumea subțire a Capitalei se bucură de o petrecere neobișnuită acum. E vorba de „luptele atletice“ cu care un întreprinzător dibaci știe să atragă lumea într'o grădină cam neluată în seamă vara asta.

E un public pasionat de tot ce înseamnă vre-o manifestare sportivă, publicul acela care ține să fie de față la „alergările de cai“, ca și la încercările de trântă ale atleților străini și români.

Unii se înflăcărează pentru o încolăcire a brațului pe după un grumaz ca de taur, altora le place felul cum unul gros ca o focă se avântă asupra altuia mai slăbănog, și așa își trec mulți două ceasuri „făcând sport“ chiar și în timpul verei.

Și cum asemeni manifestări sportive plac mult, nu-i de mirare ca în curând vre-un alt întreprinzător să introducă obiceiul „luptelor“ permanente, ca să poată mulțami mai bine pe toți iubitorii acestui soi de petreceri. *N. Pora.*

FREIBURG.

Îeșim din întunecatele văi adânci ale Schwarzwaldului, în care torente furioase de munte se izbesc urlând de stâncile de granit. Codrii adânci de brad se răresc și fac loc pădurilor de carpen și de fag, în care lumina se joacă prietinos și blând și în care izvoarele își potolesc glasul.

De pe Schlossberg, cea din urmă înălțime, care desparte aci Schwarzwaldul de câmpia Rinului privim în jos cel mai vechi și cel mai de seamă oraș al ținutului întreg. Din marea de coperișuri de țiglă se ridică măreț zidurile de gresie roșie ale minunatei catedrale, cari rivalizează în frumusețe cu cea a Strassburgului, tot așa de veche ca ea. Deasupra zidurilor sprinținate pe contraforturi, cioplite cu o deosebită măiestrie, între turnurile laterale ușoare și subțiri — se ridică uriașul turn principal, o minunată filigrană de piatră roșie, care plutește parcă în văzduh înfruntând puterile firii.

De jur împrejur până la marginea orașului se rânduiesc apoi turnurile ce se ridicau odată deasupra porților de intrare ale zidurilor ce nu mai dănuiesc cum și acele ale multelor biserici nouă și vechi. În depărtare rivalizând în înălțime cu ele coșurile subțiri ale fabricilor, ca niște minarete de geamii ale unei noi păgânătăți moderne, ce stăpânește lumea cu munca ei pajnică și roditoare.

Poteci de preumblare străbat ca o rețea coasta și creștetul păduros ale acestei înălțimi, căreia câmpia întinsă de alături îi dă dreptul să fie „munte“. Treceam pe lângă coloana lui Bismark — nu e locșor în Germania în care Bismark să nu-și aibă monumentul — și pe lângă urme de castele și de ziduri, cari au apărut ori au dușmănit, în decursul veacurilor, de aici de sus, orașul din vale. Pe un bloc de granit cetim patru inscripții, care înseamnă în scurttimea lor mișcătoare cele mai însemnate momente din istoria orașului:

„Tradiția pomenește că cu multă vreme înainte de întemeierea orașului se ridică aici un singuratec castel de vânatoare al ducilor de Zähringen. Orașul fu întemeiat la 1120 de ducele Konrad. Ducele Bertold își mântul zilele aicea sus, ca cel din urmă vlăstar al neamului său.“

„Moștenitorii ducelui de Zähringen, conții de Urach, mai apoi conți de Freiburg, au avut aici sus curte princiară; strălucita cetate fu dărâmată în răscoala orașenilor împotriva contelui la 1366.“

„În războiul cu țărani la 1525 bombardă răsvrății de aici de sus orașul.“

A patra inscripție pomenește în sfârșit cum au fost găsite aci la 1816 resturile unui mozaic roman, dovedind vechea stăpânire a Romanilor asupra acestui pământ.

O altă tablă de granit pomenește de cea din urmă reinviere și de moartea vecinică a acestor ziduri de ură și de lupte.

„În stăpânirea Coroanei franceze dela 1677—1697 fu întărit din nou Freiburgul. La 1745 cele trei cetăți fură sfărâmate și făcute una cu pământul.“

Ne coborim în oraș.

Intrăm prin unul din portalurile fără porți de sub turnul zidurilor de odinioară. Deasupra intrării în toată largimea păretelui stă zugrăvit sdrobind scorpia, Sfântul George patronul orașului.

Pe toate casele falfăie steagurile Imperiului și ale Ducatului de Baden. Orașul e în așteptarea Marelui Duce, urmașul de astăzi al străvechilor conți de Zähringen.

Mergem pe vechile strade, cu greutate lărgite și îndreptate până la Catedrală. În mijlocul unei piețe, care-i salvează frumusețea, înăbușită la atâtea momente de felul acesta de casele din jur. Orașul se mândrește cu ea: e o operă de

artă din cele mai de seamă ale Germaniei. Privim încă odată dela picioarele lui marele turn în înălțimea lui de 120 metri, privim măiestrele podoabe ale contraforturilor și ale zidurilor externe, privim turnurile laterale care fac notă discordantă cu stilul lor roman, alipit restului edificiului, în cel mai caracteristic stil gotic. Intrarea cu cei doi stâlpi, ce poartă statui, cu ogivele ce se alătură în mărime descrescând, cu zugrăvelile și ușile negre de stejar, face cea mai puternică impresie. Înăuntru aerul de dumnezeiască taină al tuturor marilor catedrale vechi, luminată, domolită ce pătrunde prin geamurile zugrăvite, sculpturi măiestre și tablouri renumite ale renașterii germane.

În aceeaș piață cu catedrala se pot vedea arcadele scunde și vechea fațadă zugrăvită a unei case de mărfuri, ceva mai nouă, din veacul al XVI-lea.

În fața Primăriei din veacul al XVII-lea, se vede statuia ce înfățișează, în lunga-i haină monahală, pe călugărul Berthold Schwarz, descoperitorul prafului de pușcă. În basorelieful cam tocit de pe roclu, deosebești totuș chilia de alchimist, în care călugărul pregătea în piulița de peatră omoritorul praf.

Freiburg-ul e un oraș universitar, ca foarte multe din aceste vechi orașe ale Germaniei. Marele Ducat de Baden stă astfel în privința culturală printre cele dintâi state ale Imperiului. El are două universități: Freiburg și Heidelberg și un Politehnic renumit în Karlsruhe. Ca și în Heidelberg universitatea e înghesuită și aici într'o clădire fără arhitectură, care a slujit de mănăstire și care poartă încă groase zăbrele de fier la ferestrele ce dau în strâmte strade lipsite de lumină. Chimia, Științele Naturale își au însă clădirile lor mari, spațioase în altă parte a orașului alătura de grădina botanică, pe care o întretae și o împart în bucăți nepotrivite stradele cu sgomotul și cu praful lor.

Orașul e împărțit în două de *Dreisam*, a cărui apă e prinsă și împărțită pe aproape toate stradele mari în părăiașe, ce răcoresc aerul greu de vară și dau orașului o deosebită înfățișare de curățenie, chiar când cetățenii puțin scrupuloși le turbură limpezimea cu resturile gospodăriei lor.

Peste *Dreisam* se arcuesc poduri, dintre care cel din centru poartă patru frumoase statui de bronz a patru împărați ai imperiului romano-germanic Henric al V-lea, Friederic Barbarosa din veacul al XII-lea, Maximilian din veacul al XV-lea și primul Habsburg Rudolf cu figura lui slabă, haina lui ușoară, trupul mărunt care parcă nu eră făcut pentru spadă și pentru armura grea, și care a fost totuș întemeietorul celei mai sănătoase și mai vechi din dinastiile Europei.

G. C. Ionescu.

Vara trecută, într'o după amiază caldă o frumoasă domnișoară franceză d-ra Jeana X— se scaldă în mare, în fața băilor Berck, sub ochii mamei sale. Plaja eră goală.

Deodată, d-ra Jeana X. auzi strigăte desperate; apropiindu-se, zări doi copii, ureați într'o luntre, care începea să se ducă în larg. Ea sări în ajutorul copiilor, intrând în apă până la mijloc, îi scoase din luntre și îi așeză pe nisip.

În aceeaș clipă, trecu pe acolo secretarul unei societăți care împarte „medalii de salvare“.

— Inecați! Copiii! strigă el. O salvare! Domnișoară, dă-mi voie să te felicit!...

Și domnul secretar strânse la piept pe salvatoare, îi luă numele și-i făgădui medalia. Ea fu încoronată la Sorbona, în fața unui numeros public de elită, care aplaudă cu frenezie.

Ori, vara aceasta, acelaș domn secretar, reintorcându-se la Berck, zări pe domnișoara medaliată, care sprijinită de un măiestru înotător, se bălăcea penibil în apă.

— Cum? zise el, mamei fetei. Ce face domnișoara acolo?

— Dar nu vezi, domnule, că învață să înoate? răspunse mama, cu nevinovăție...

ECONOMIE.

Sistemele cooper. Schulze-Delitzsch și Raiffeisen.

VIII.

Și deosebirea reală între mentalitatea țărânului și aceea a lucrătorilor industriali și meșteșugarilor face ca concepțiunea asupra creditului să fie cu totul alta la sate decât în centrele industriale sau comerciale.

Însă și economiile — nu trebuie să mai accentuăm — se fac de cătră plugari într'un fel și pentru un scop, de industriași negustori într'alt fel și pentru un alt scop.

Capitalul de rezervă al agricultorilor — și să ne oferim a ne gândi la numărare, când vorbim de capital — se înfățișează altcum decât acel al celorlalte profesii...

Mai întotdeauna plugarul își întrebuințează economiile sale și capitalul de rezervă în producția gospodăriei... El nu prețuiește atât bogăția în pământ, unelte și vite — și are deplină dreptate.

Pentru satisfacerea nevoilor de credit în agricultură, s'au ivit anumite așezăminte.

Institutele hipotecare („Landschaften“ în Germania, „Credite fonciare rurale“ în România) au de scop îndeplinirea cerințelor de credit mobilier ale agricultorilor.

Anumite bănci pe acțiuni, bănci comerciale, au căutat, să se ocupe cu creditul mobilier agricol și cu creditul personal, cu creditul de lombard. Asemenea instituțiuni, a căror rațiunea de a fi este câștigul, nu a răspuns nevoilor, potrivit intereselor plugarilor...

În afară de goană după câștig, lipsa băncilor comerciale în agricultură, și astăzi destul de numeroase, — mai consta și în depărtarea prea mare, dela reședința lor, în orașe, la gospodăriile sătenilor — ceea ce face și mai neeconomic creditul acordat de aceste bănci.

Marii exploatori din agricultură, au toate condițiunile cerute, a intră în legătură cu instituțiunile financiare dela orașe.

Ce se întâmplă însă cu *micii producători*? Aceștia sunt puși la o răspântie: sau să se arunce în ghiarele cămătarilor — ceea ce însemnează ruina materială și morală a lor — sau să găsească o nouă armă, de apărare, un nou așezământ, pentru întărirea gospodariilor lor, — un așezământ de unde să-și poată procura un credit ieftin și cinstit, unde să-și desvolte spiritul de economie, unde să aibă școala pentru întărirea în lupta din ce în ce mai crâncenă a vremii de mâine.

Nu găsec ei scăparea în tovărășiile de credit raiffeisiane?

Acum, după ce am făcut cunoștință cu personalitatea lui Raiffeisen și particularitățile creditului în agricultură, putem să trecem la cercetarea principiilor, cari călăuzesc băncile populare raiffeisiane.

Scopul de căpetenie al acestor bănci, (art. 2) este...*) a îmbunătăți starea morală și materială a membrilor, a lua măsurile necesare în această privință și îndeosebi a procura capitalul necesar pentru membrii lor, pe cheazășie comună și în sfârșit a primi bani spre fructificare*...

Că scopul acestor bănci e întâi moral — și apoi material, — e clar, reiese din întreaga întocmire a instituțiunilor. Numai acei plugari pot fi primiți ca membrii în bancă, cari au dovedit că sunt morali, cari nu au fost certați cu justiția, cari se bucură de cinste în mijlocul comunei lor.

Din categoriile de principii, cari stau la baza organizării Raiffeisiane, următoarele două, ni se par a exprima partea caracteristică a sistemului: a) principiile cari hotărăsc legăturile dintre tovarășie și tovarăși, b) principiile alcătuirii capitalului propriu.

Despre aceste vom vorbi acum, despre celelalte în numerele viitoare.

*

a) Băncile populare raiffeisiane sunt tipul tovarășiiilor personale. Într'ânsele mai ales, valoarea personală și morală, — nu mărirea capitalului, hotărăște în primul rând recrutarea membrilor. Și pentru acest lucru, în vederea legăturii personale ce trebuie să existe între membrii unei bănci, în afară de considerația privitoare la trăinicia operațiunilor, — avem cerința generală ca băncile populare să-și îngrădească, să-și limiteze cercul afacerilor îndeobște la o comună rurală.

Membrii dintr'o comună se cunosc foarte bine între ei, aproape ori-ce pas cât de însemnat e văzut de tot satul.

E adevărat că resfrângerea cercului de operațiuni, numai într'o singură comună, pune oarecari piedeci dezvoltării financiare a băncilor populare, — dar iarăși e adevărat că dacă acestea pierd astfel în extensitate, câștig în schimb în intensitate. Și, după cum am avea prilej să vedem, o organizare centrală chibzuită a băncilor sătești are puterea să înlăture piedecile indicate.

Potrivit cu condițiunile psihologice și economice dela țară, cercul restrâns al operațiunilor, atât pentru recrutarea membrilor cât și pentru acordarea de împrumuturi, e o cerință prea firească.

Plugarul e prin existența un realist.

El vrea să cunoască bine fie acel cărui încredințează ecumeniile sale, precum ține mult să vadă la ce scopuri se întrebuințează banii dați cu împrumut. Aceste lucruri se realizează numai în cercuri restrânse.

Cercul restrâns, limitarea teritorială la o singură comună, — se potrivește admirabil cu stabilitatea și întreaga mentalitate, ce întâlnim în viața satelor.

Ce temere nu ar pricinul prea marea depărtare între societari și unii educatori de bănci, necunoscuții întregii obști?

Ce control s'ar putea exercita la întrebuințarea împrumuturilor, din partea educatorilor, dacă limitarea teritorială nu ar fi statornicită la una cel mult două comune?

Prin însăși tendința ei de căpetenie, banca populară raiffeisiană care vrea să fie o comunitate economică-comitativă, trebuie să aibă limitarea teritorială, recomandată de părintele Raiffeisen*.

Această cerință vom vedea că-și mai are rostul ei în regulile adoptate pentru administrație.

Un alt principiu luat ca bază a sistemului, întru cât privește legăturile dintre membri și tovarășie, e principiul solidarității nelimitate.

Toțmai strânsa, statornica relație personală, — și nu numai de ordin material — între tovarăși, — fac ca acest principiu să nu devie nimic înspăimântător, cum spre pildă ar putea fi cazul în condițiunile schimbăcioase ale vieții economice din orașe.

Apoi, încă o altă particularitate de fapt, cere în chip imperios proclamarea solidarității nelimitate între societari.

În gospodăria plugarilor, capitalul, oricât de numărös ar fi, e reprezentat mai ales prin pământ și munte, vite etc. Plugarul nu dispune de un capital numerar însemnat, proporțional cu averea sa întreagă. Capitalul în numerar se găsește mai rar la țară decât la orașe.

Solidaritatea nelimitată a membrilor reprezintă cimentul trainic, pe care se ridică edificiul cooperățiunii raiffeisiane; ea reprezintă — față de creditorii tovarășii — „garanția comună“ ce se dă de cătră societarii, — nu în numărare, nu prin părți sociale subscrise, ci cu tot avutul gospodăriilor lor.

Se întâmplă foarte des ca avutul curat al membrilor, în gospodăriile lor particulare, care prin solidaritatea nelimitată slujește drept garanție să întreacă cu 70—100 ori mai mult împrumuturile contractate de banca lor populară.

Prin urmare putem spune că răspunderea solidară și nelimitată a membrilor, pe lângă că cimentează legăturile dintre membri și mărește interesul pentru bunul mers al operațiunilor, mai are și avantajul că este un mijloc prielnic în procurarea unui credit comun ieftin — și poate, într'o măsură oare-care, mai ales la început, să înlocuiască capitalul propriu în numărare al băncilor.

Prin răspunderea și solidara nelimitată, prin particularitățile, sub cari se înfățișează capitalul în agricultură, suntem siliți să deosebim 2 feluri de capitaluri, cari slujesc la operațiunile băncilor populare raiffeisiane: capitalul membrilor de bancă (adesea nelimitate) și capitalul membrilor (cu deobște considerabile) în afară de bancă, dar care, în baza răspunderii solidare și nelimitate, este temeliea creditului de care se poate bucura o bancă populară...

Cu aceste considerațiuni, ajungem să discutăm a doua categorie de principii, importantă pentru organizația raiffeisiană.

b) Cu privire la capitalul propriu și remunerarea acestuia, găsim la Raiffeisen, 3 reguli de căpetenie, adevărate:

a) în principiu excluderea oricărei părți sociale subscrise, b) a oricărei dividende și c) formarea unui fond de rezervă îndirijibil.

Chiar mai târziu, când legea germană a impus subscrierea de părți sociale de cătră membrii, Raiffeisen nu s'a despărțit de convingerea sa că în băncile populare sătești — răspunderea solidară și nelimitată e mai binevenită și înlocuiește cu succes, în gospodăria satelor părțile sociale subscrise individual...

Aceste părți, vărsate prin cotizații lunare, sunt încă de condamnat prin faptul că ele ar închide poarta de intrare clasei cele mai sărace în ajutorul căreia băncile populare sunt chemate — cari nu se află în stare, cu toată bunăvoința, să verse partea socială, chiar treptat-treptat.

În băncile populare raiffeisiane, spre a da putința tuturor cu voința de a intră ca membrii, nu se prevede nici o taxă de înscriere.

Aceste reguli luminează în adevărata lumină ideile „părintelui Raiffeisen“: cooperația are menirea și datoria să scape din mizerie și pe cel mai sărac, dacă moralitatea acestuia îl face demn de ajutor. Ideia caritatică își găsește expresia ei...

Nu numai ca să previe sărăcia, cum vrea Schulze-Delitzsch dar și să micșoreze mizeria — iată ce își propunea Raiffeisen să urmărească prin băncile sale populare.

Și fiindcă nu dorit de câștig — scopul material — e noțiunea de a fi a tovarășiiilor de credit și economie, și pentru a se înlătura cu desăvârșire ivirea unor tendințe egoiste, — Raiffeisen nu admite a se acorda dividende capitalului social; iar când legea ar cere să se întocmească un asemenea capital alcătuit din părți sociale ale membrilor să îngăduie dividende fixate cât mai jos.

Acordarea de dividende, după Raiffeisen, produce o desbinare strașnică, deși demultorii latentă, între debitorii (și ei membrii) săraci și societarii bogați: interesele lor fiind contrari, ale celor dintâi să plătească o dobândă cât mai mică a celor de al doilea să capete un dividend cât mai însemnat.

Iarăș trebuie să recunoaștem, că, din punctul său de primire Raiffeisen avea toată dreptatea să formuleze cererile de mai sus; orice concesie ar fi însemnat o trădare a ideilor de binefacere, — care ar trebui să fie ultima rațiune a băncilor sale.

Dar dacă membrii, înscriindu-se în băncile populare, nu își constituie nici o parte socială, sau numai într'o măsură ridiculă, spre a ocoli prevederilor legale, dacă membrii nu primesc nici unul sau un dividend atât de mic fixat, încât să nu-i îndemne a subscrie o parte socială mai

*) Vezi: F. W. Raiffeisen: Die Darlehenskassen—Vereine, pag. 8. Neuwied. 1887.

Insemnată — trebuie și e bine oare ca banca să rămână fără nici un capital propriu? Dinpotrivă! Toemai, în principiu, neîngăduindu-se formarea de capitaluri particulare cu dividende cât mai grase, — Raiffeisen a cerut cu toată tăria convingerii ca să se alcătuiască un *fond indivizibil* menit să formeze capitalul social al băncilor sale; acest capital ar sluji ca primă garanție pentru creditele contractate în tovărășie, lăsând mai târziu, în a doua linie, ca garanție, averea particulară a societărilor.

Asupra fondului indivizibil tovarășii nu au nici un drept, — nici chiar când societatea s'ar dizolvă.

E neîndoelnic că Raiffeisen a impus această măsură în statute, — iarăș ca să stărpească ivirea de pofte egoiste, a se împărți fondul social, ajuns la o mărime considerabilă, disolvându-se astfel banca, în detrimentul celor săraci...

Cu fondul social indivizibil, Raiffeisen intră pe calea ideilor — (probabil inconștient) propovăduite de *Bucher*. Nu putem spune, astfel că băncile raiffeisiane, sunt lipsite de tendința de a alcătui capital social.

Cu drept cuvânt spune Held *) „deasemenea și tovarășii raiffeisiane ținesc strângerea unui capital, — dar pe o cale mai înceată, potrivit împrejurărilor agricole, și întotdeauna un astfel de capital, care să slujească scopurilor sociale obștești, — e întotdeauna un capital colectiv, nu particular“.

Dar se naște acum întrebarea: în ce chip își procură și dela cine, capitalul necesar la început? La aceasta și alte întrebări vom căuta să răspundem.

Dr. I. Răducanu.

(Va urma).

ȘTIRI.

Din incidentul jubileului de 60 ani, Majestatea Sa a decorat pe protopresbiterul nostru militar Pavel Boldea cu ordinul Francisc Iosif în rang de cavalier.

A murit Iosif Roman, președintele societății fondului pentru înființarea unei școale de fete române în Orade, membru în direcțiunea institutului de credit „Bihoreana“, fost vicecomite și protopretore în pensiune.

Fie-i țărana ușoară!

Joia trecută au început la Oravița serbările societății de fond pentru teatrul românesc. Vineri dimineața, invitații s'au întâlnit în biserica greco-orientală, unde au luat parte la serviciul divin, oficiat de d-l protopop Procopiu Givulescu.

După slujba religioasă, s'a ținut adunarea, la grădina de tir.

Au vorbit d-nii Vasilie Goldiș, Dr. Corneanu, Dr. Mih. Gropșan, Dionisie Stoica a citit discursul redactat de Dr. Virgiliu Onițiu, iar d-l Valeriu Braniște și-a dezvoltat conferința d-sale despre „Dansul și cântecul românesc în veacul al XVI și XVII“.

A urmat apoi banchetul, la care au tostat d-nii Vasilie Goldiș și protopopul Al. Popovici. După banchet, petrecere populară.

Concertul corurilor bătășene a avut un mare succes, ca și reprezentațiile teatrale conduse, una de d-l Zaharie Bărsan, alta de d-l Aurel Bănuțiu; la concert, au dat concursul d-nii I. Crișan, I. Mărcuș și d-soara Pavlovici.

Sâmbătă, s'a ținut ședința II-a, la care s'a aclamat alegerea de președinte a d-lui Dr. I. Mihu.

A urmat apoi raportul comisiilor, d-l Aurel Bănuțiu a citit o conferință despre „Rolul artei noastre“.

Adunarea a fost încheiată de d-l Vasile Goldiș.

*) A. Held: Die landlichen Darlehns-Kasservereine in der Rhainprovinz. (Jahrbücher für Nationalökonomie etc. Jena 1869).

Björnson a trimis o scrisoare unei gazete crome, în care spune că „nu este politician de vocație“ și nu e nici deputat, prin urmare nu va lua parte la conferința interparlamentară din Berlin, ca să răspundă la câteva vorbe — eventual — contele Apponyi. Are însă nădejde că se vor afla bărbați cari să răspundă cu vârf și indesat acuzelor aduse de „cavalerii tumultuoși“ asupra ai naționalităților.

Sultanii Turciei au purtat vreme îndelungată mai multe titluri, pe cari continuă să le aibă și azi.

În primul rând, atunci când nu eră decât șeful unei hoarde turcești, suveranul purta titlul de *Kan*; titlul arab de *Emir* sau *șef al credincioșilor* îi fu dat atunci când s'a convertit, cu poporul său, la Islamism; în timpul lui Baiazed I, el își zise *sultan* (cuvânt arab, care însemnează rege, om puternic); stăpân al Bizanțului, stăpân al celor două continente și două mări* s'a ridicat la rangul de *padîșah*; după cucerirea orașelor sfinte a devenit „servitor al Mecei și Medinei“, *Kalif* sau vicar, înlocuitor al profetului, reunind în mâinile sale puterea spirituală și puterea temporală.

În sfârșit, la 1538 luă titlul de *Sultan es Selatim* (sultan al sultanilor, mare domn). El e acum suveranul constituțional al unui stat parlamentar și acest ultim titlu, confundându-se cu cel de sultan, obișnuit de mulțime și diplomație, va face să fie uitate celelalte.

Trebuie să adăugăm că Turcii nu recunosc titlul de Sultan celorlalți suverani musulmani, cari, pentru ei, nu sunt decât principii, subordonați în religie, sultanului din Constantinopol.

Zeppelin, cu pățania lui, a ajuns de pomina. O mamă povestește copiilor, zilele trecute, o fabulă.

— ... Și s'a umflat broasca până a crepat. Ei bine, dragii mei, care e morala acestei fabule?

— Că nu trebuie construite baloane mari ca al lui Zeppelin.

Din toată lumea. Alianța izraelită universală a dat 2000 franci pentru musulmanii păgubiți de marele foc din Stanbul, despre care am vorbit în numărul trecut al revistei noastre.

— Se anunță din Petersburg că Tolstoi e grav bolnav.

— D-l Sturza, primul ministru al României a plecat din Karlsbad.

— Ministrul de externe al Serbiei, Milanovici, a sosit la Viena și s'a prezentat ministrului nostru de afaceri străine.

— În urma unei dispoziții luate acum câțva timp, colonelul Urbanski și alți doi ofițeri austriaci în serviciu la Vilașul Cossovi (Macedonia), au plecat la manevrele austro-ungare.

— A murit savantul francez Mascart.

— D-l Greceanu, consul general al României la Ianina, a adresat ministrului de industrie și comerț, un raport amănunțit al stărei economice a Turciei europene.

Mulțămită publică.

În 20 Iulie (2 August) a. c. tinerimea rom. din Cebea a aranjat o producție teatrală declamatorică împreună cu cântări și joc. Aceasta producție s'a aranjat cu scopul, ca din venitul curat să se ajute școlarii săraci din Cebea cu cărți de școală și să se procure recuzite școlare. Spre scopul acesta au binevoit a contribui cu sume mai mari următorii binefăcători: Dr. N. Oncu, adv., 5 cor., Dr. N. Robu, medic, P. O. D-soara Șarbanu, V. Florea, câte 4 cor., I. Roman, timar, P. Iliu, inv., P. Dragoșă, păpușar, A. Berar, câte 2 cor., V. Boneu și S. Dan, juristi, câte 1-60 fil., P. Anca, zidar, 2 cor. și n'a participat, dar a trimis la cassă 2 cor., R. Coțoiu, negustor, toți din Baia de Criș. I. Tisu, preot, 4 cor., M. Fărcaș, P. Mioc, v.-not., I. Oprea, ospătar, I. Tisu, episcop, I. Indreiu, preot și Stern Iakab, câte 2 cor., toți din Cebea. V. Damian, ped. abs. din Brad 3 cor., Dehelean Arcadiu din Lunca, L. Oncu din Lunca, I. Costea, preot în Vaca, I. Stanilă, preot în Ribiță, N. Mateiu, preot în Uibărești, A. Popovici, inv. în Rîșculița, câte 2 cor. și a trimis la cassă Dna Eugenia Oprea, soția d-lui dir. gimn. din Brad 2 cor., cărora și pe calea aceasta le exprimăm mulțămită.

Întreg venitul a fost 124 cor. 80 fil. din care detragându-se spesele de 62 cor. a rezultat venit curat 62 cor. 80 fil.

Cebea, la 6/19 August 1908. P. Rusu. inv.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: LAZAR DEVAN.

Banca de asigurare

„TRANSYLVANIA“

← din Sibiu →

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.161.399-11 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de ori-ce fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitaluri pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului: 95.816.412 — coroane.

Capitaluri asigurate asupra vieții: 9.882.454 — coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4.484.278-83 coroane,

pentru capitaluri asigurate pe viață 4.028.113-12 coroane.

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5, etajul I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj și Oradea-mare, dela subagenții din toate comunele mai mari.